

Aneta Suchoń¹
Katedra Zarządzania i Prawa
Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Własność przemysłowa w sektorze rolno-spożywczym; wybrane zagadnienia prawne²

Industrial property in agribusiness sector; selected legal issues

Synopsis. W artykule przedstawiono wybrane zagadnienia prawne poświęcone własności przemysłowej, w zakresie istotnym dla sektora rolno-spożywczego. Do szczególnie ważnych instytucji zaliczyć należy patent na wynalazek, prawo z rejestracji wzoru przemysłowego oraz prawo ochronne znaku towarowego. W podsumowaniu stwierdzono, że z jednej strony zauważyć można pozytywny wpływ „good governance”, ujmowanego jako efektywne zarządzanie, na rozwój własności przemysłowej w branży rolno-spożywczej. Chodzi przede wszystkim o podejmowane przez organy administracji działania na rzecz rozpowszechniania wiedzy o własności intelektualnej, w tym szczególnie przeznaczanie środków na finansowanie procedury udzielania ochrony oraz szkolenia, publikacje. Z drugiej strony zauważyć można stymulujące oddziaływanie własności przemysłowej na zarządzanie administracją publiczną, tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego oraz demokratyzacji.

Słowa kluczowe: własność intelektualna, patenty, prawa wzorów użytkowych, sektor agrobiznesu.

Abstract. The aim of this article is to present selected legal issues connected with industrial property with relation to the agri-food sector, in particular patents, trademark, protected geographical indication, protected designation of origin and others. In the end of this paper, the financial support for developing of industrial property is presented.

Key words: intellectual property, patents, industrial design rights, agribusiness sector.

Wprowadzenie

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej, a także postępujące procesy globalizacji powodują coraz większą konkurencję na rynku, także w sektorze rolno-spożywczym. Jednym z istotnych instrumentów pozwalających na podniesienie renomy przedsiębiorstwa, jego wartości rynkowej i osiągnięcie przewagi konkurencyjnej jest wprowadzenie m.in. nowych technologii, produktów, oznaczeń towarów, czyli podejmowanie działań innowacyjnych. W XXI wieku wiedza oraz własność intelektualna, prócz tego, że są niezwykle cennymi składnikami wartości przedsiębiorstwa, stanowią także podstawę „good governance” rozumianej jako zdolność (potencjał) władz publicznych i administracji (na różnych szczeblach zarządzania) do efektywnego, oszczędnego realizowania polityk

¹ Dr, e-mail: asuchon@up.poznan.pl.

² Publikacja została wykonana w ramach programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego „Patent Plus - wsparcie patentowania wynalazków”. Projekt jest finansowany ze środków Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu.

publicznych, tworzenia warunków dla rozwoju gospodarczego oraz demokratyzacji [Jahns 2008].

Już kilka lat temu Rada Unii Europejskiej w decyzji z dnia 20 lutego 2006 r. w sprawie strategicznych wytycznych Wspólnoty dla rozwoju obszarów wiejskich (okres programowania 2007–2013)³ stwierdziła, że innowacja staje się coraz ważniejsza dla sektora rolniczego, rolno-spożywczego i leśnego w Europie. Wprowadzenie największe europejskie przedsiębiorstwa rolno-spożywcze tworzą często nowe trendy, to jednak wprowadzenie nowych produktów i procesów mogłoby znacznie poprawić wydajność małych przedsiębiorstw przetwórczych i rolnych. W szczególności nowe formy współpracy mogłyby ułatwić dostęp do badań i rozwoju, innowacji i działań podjętych w ramach siódmego programu ramowego.

Samo pojęcie innowacja jest szerokie⁴. Dlatego niniejsze rozważania ograniczać się będą do problematyki własności przemysłowej, do której z reguły zalicza się przede wszystkim zagadnienie wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych, topografii układów scalonych. Instytucje te są bezsprzecznie niezwykle potrzebne dla rozwoju „good governance”. Wspomnieć choćby można o nowych technologiach, urządzeniach pozwalających na efektywniejsze, bardziej oszczędne realizowanie polityki publicznej. Z kolei zwiększająca się liczba patentów na wynalazki czy chronionych znaków towarowych wpływa na rozwój gospodarki, w tym branży rolno-spożywczej.

Podstawowym aktem prawnym regulującym omawiane zagadnienia jest ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (UstPWP) [Ustawa... 2000]. Podkreślić jednak trzeba, że prócz polskich aktów prawnych duże znaczenie odgrywają zarówno konwencje międzynarodowe, jak i akty prawne unijne. Przykładowo Konwencja Paryska o ochronie własności przemysłowej z dnia 20 marca 1883 r. [Konwencja... 1983], Konwencja o ustanowieniu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej z 1967 r. [Konwencja... 1967], Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (TRIPS/WTO) z 1994 r. [Porozumienie... 1994], Dyrektywa 98/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 lipca 1998 r. w sprawie ochrony prawnej wynalazków biotechnologicznych [Dyrektywa... 1998], czy Rozporządzenie Rady (WE) nr 207/2009 z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego [Rozporządzenie... 1998].

Celem artykułu jest po pierwsze próba odpowiedzi na pytanie, które instytucje z zakresu własności przemysłowej są szczególnie istotne i dlaczego dla modernizacji przedsiębiorstw działających w sektorze rolno-spożywczym, po drugie określenie wpływu efektywnego zarządzania administracją publiczną na rozwój własności przemysłowej. Podstawową metodą badawczą wykorzystaną w artykule jest dogmatyczna analiza tekstów normatywnych. Badaniu poddane zostały przede wszystkim akty prawne oraz literatura odnosząca się do problematyki własności przemysłowej. Warto wyjaśnić, że co prawda literatura odnosząca się do zagadnienia ochrony własności przemysłowej jest rozbudowana,

³ Dz.U.UE L 55 z 25.02.2006 r., s. 20-29.

⁴ Z reguły innowacja (od łac. *innovare*, odnowić) rozumiana jest jako nowość, celowo wprowadzana zmiana zarówno w technice, jak i w organizacji, działalności gospodarczej lub w innej sferze ludzkiego życia. Innowacja może dotyczyć także przekształcenia wynalazku w produkt lub proces nadający się do wprowadzenia na rynek [Adameczak i Gędłek 2009a, s. 2 i nast.].

ale brakuje opracowań, które dokonują analizy w aspekcie branży rolno-spożywczej. Dlatego konieczne jest prowadzenie badań w tym zakresie.

Wynalazek jako przedmiot patentu

Wynalazki bezsprzecznie przyczyniają się do rozwoju rolnictwa. Chodzi przede wszystkim o coraz to nowocześniejsze maszyny i urządzenia, skuteczniejsze środki ochrony roślin czy preparaty leczenia zwierząt. W ramach sektora rolno-spożywczego, szczególnie przetwórstwa prócz nowych technologii, maszyn wykorzystywanych w produkcji żywności, wymienić należy także nowości w zakresie składu samej żywności, np. nowe rodzaje sera, jogurtu, wędliny. Aby chronić wynalazek danego przedsiębiorcy albo osoby fizycznej, warto rozważyć uzyskanie patentu. Jego posiadanie ułatwia odzyskanie nakładów na opracowanie i wdrożenie rozwiązań, co zachęca do kontynuacji działalności innowacyjnej. Patent na wynalazek jest ważnym instrumentem wykorzystywanym przez podmioty gospodarczej.

Tytułem wprowadzenia warto wyjaśnić, że jeżeli wynalazek spełnia wymagania dotyczące zdolności patentowej należy rozważyć, czy jest możliwe utrzymanie istoty wynalazku jako tajemnicy przedsiębiorstwa (know-how), czy też opatentować wynalazek lub go ujawnić, uniemożliwiając tym samym opatentowanie tego wynalazku gdziekolwiek na świecie. Ochrona tajemnicy przedsiębiorstwa nie wymaga kosztów związanych z ochroną patentową, ujawnienia czy też rejestracji w urzędzie patentowym. Ponadto nie jest ograniczona w czasie. Jeżeli jednak tajemnica zostanie ujawniona, wtedy każdy, kto uzyska do niej dostęp będzie mógł korzystać z tego rozwiązania i oczywiście czerpać zyski z jego wykorzystania i rozpowszechniania. Najbardziej znanym przykładem wynalazku chronionego nie patentem, ale jako tajemnica przedsiębiorstwa jest receptura Coca-Coli, która została opracowana w 1886 r. przez Johna Stitha Pembertona, aptekarza z Atlanty [Adamczak i Gędek 2009a, s. 9 i n.].

Dokonać można różnych podziałów wynalazków. W zależności od przedmiotu rozwiązania wyróżniamy cztery ich kategorie: 1) produkty, czyli substancje, mieszaniny, 2) urządzenia, maszyny, 3) sposoby, np. wytwarzania leków, 4) zastosowania, np. nowe stosowanie znanych produktów. Dokonać można także podziałów dychotomicznych. Pierwszy to podział na wynalazki tajne⁵ i nietajne (czyli wszystkie te, których nie możemy zaliczyć do zbioru tajnych), drugi na wynalazki biotechnologiczne i niebiotechnologiczne (czyli wszystkie te, których nie możemy zaliczyć do zbioru biotechnologicznych).

Zgodnie z ustawą UstPWP [Ustawa... 2000] wynalazek, żeby mógł być opatentowany, musi spełniać trzy następujące cechy: musi być nowy (nowość wynalazku), musi mieć poziom wynalazczy (nieoczywistość), nadawać się do przemysłowego zastosowania

⁵ Na marginesie warto dodać, że jeżeli chodzi o „good governance” w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa, to szczególne znaczenie odrywają wynalazki tajne. Otóż wynalazek dokonany przez obywatela polskiego może być uznany za tajny, jeżeli dotyczy obronności (np. rodzaje broni lub sprzętu wojskowego oraz sposoby walki) lub bezpieczeństwa państwa (środki techniczne stosowane przez służby państwowe uprawnione do wykonywania czynności operacyjno-rozpoznawczych, a także nowe rodzaje wyposażenia i sprzętu oraz sposoby ich wykorzystywania przez te służby). Stanowi on tajemnicę państwową. O tajności wynalazku dotyczącego obronności lub bezpieczeństwa państwa postanawiają, odpowiednio, Minister Obrony Narodowej, minister właściwy do spraw wewnętrznych lub Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego.

(przemysłowa stosowalność). Te trzy cechy, nazywane w literaturze przesłankami zdolności patentowej, są kluczowe dla uzyskania ochrony patentowej. Otóż wynalazek uważa się za nowy, jeśli nie jest on częścią stanu techniki. Przez stan techniki rozumie się wszystko to, co przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania patentu, zostało udostępnione do wiadomości powszechnej w formie pisemnego lub ustnego opisu, przez stosowanie, wystawienie lub ujawnienie w inny sposób. Za stanowiące część stanu techniki uważa się również informacje zawarte w zgłoszeniach wynalazków, korzystających z wcześniejszego pierwszeństwa, nieudostępnione do wiadomości powszechnej, pod warunkiem ich ogłoszenia w sposób określony w UstPWP

Kolejną przesłanką zdolności patentowej to nieoczywistość wynalazku. Otóż wynalazek uważa się za posiadający poziom wynalazczy (nieoczywisty), jeżeli nie wynika dla znawcy, w sposób oczywisty, ze stanu techniki. W tym celu dokonać należy sprawdzenia wszystkich znanych w danej chwili rozwiązań i koncepcji technicznych oraz dokonać analizy się, czy powstanie wynalazku wynika z nich w sposób oczywisty. Prócz nowości i poziomu wynalazczego wynalazek, na który może zostać udzielony patent, musi prezentować przemysłową stosowalność. Otóż wynalazek uważany jest za nadający się do przemysłowego stosowania, jeżeli według wynalazku może być uzyskiwany wytwór lub wykorzystywany sposób, w rozumieniu technicznym, w jakiegokolwiek działalności przemysłowej, nie wykluczając rolnictwa. Wymóg ten wynika z faktu, iż nie wszystkie nowe rozwiązania techniczne znajdują zastosowanie praktyczne. Zasada zastosowalności rozumiana jest jako konieczność zapewnienia, iż każdorazowe użycie wynalazku skutkuje osiągnięciem wyznaczonego efektu. Ponadto, wynalazek powinien nadawać się do ponownego stosowania, czyli do wykorzystania w przemyśle i do upowszechnienia [Bodganienko 2008, s. 56].

Twórcy wynalazku przysługuje co do zasady prawo do: 1) uzyskania patentu, 2) wynagrodzenia, 3) wymieniania go jako twórcy w opisach, rejestrach oraz w innych dokumentach i publikacjach. Wydanie decyzji o udzieleniu patentu na wynalazek następuje po złożeniu stosownego wniosku i sprawdzeniu przez Urząd Patentowy czy spełnione zostały warunki wynikające z UstPWP. W tym miejscu należy wyjaśnić, że istotne znaczenie w zakresie funkcjonowania prawa własności przemysłowej ma Urząd Patentowy Rzeczypospolitej Polskiej. Jest on centralnym organem administracji rządowej w sprawach z zakresu własności przemysłowej, który podlega Radzie Ministrów. Nadzór nad działalnością tego Urzędu sprawuje minister właściwy do spraw gospodarki. Do zadań UP należy w szczególności: przyjmowanie i badanie zgłoszeń dotyczących wynalazków, wzorów użytkowych, wzorów przemysłowych, znaków towarowych, oznaczeń geograficznych oraz topografii układów scalonych, dokonanych w celu uzyskania ochrony; orzekanie w sprawach udzielania patentów i dodatkowych praw ochronnych na wynalazki, praw ochronnych na wzory użytkowe oraz znaki towarowe, a także praw z rejestracji wzorów przemysłowych, oznaczeń geograficznych i topografii układów scalonych; rozstrzyganie spraw w postępowaniu spornym w zakresie określonym ustaw. Na czele Urzędu Patentowego stoi Prezes Urzędu Patentowego, który kieruje Urzędem i reprezentuje go na zewnątrz oraz ustala szczegółową organizację wewnętrzną i szczegółowy zakres zadań komórek organizacyjnych. Efektywne zarządzanie, czyli „good governance”, przyczynia się w wielu sytuacjach do sprawnego przeprowadzenia postępowania o udzielenie ochrony na dobra niematerialne objęte własnością przemysłową oraz do rozpowszechniania informacji o tak ważnej dla rozwoju przedsiębiorstw i innowacji technicznych własności intelektualnej.

W latach 2004-2006 zaobserwować można było tendencję wzrostową odnośnie liczby zgłoszonych wynalazków oraz udzielonych patentów. W 2004 roku patenty stanowiły 33 proc. wszystkich zgłoszeń, w dwóch kolejnych latach już 52 proc. Najlepiej pod względem liczby zgłoszeń oraz uzyskanych patentów prezentowało się w w/w latach województwo mazowieckie [Więch 2006, s. 25-30].

Przez uzyskanie patentu nabywa się prawo wyłącznego korzystania z wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Czas trwania patentu wynosi maksymalnie 20 lat od daty dokonania zgłoszenia wynalazku w UP i jest uwarunkowany wnoszeniem opłat okresowych. Udzielenie patentu stwierdza się przez wydanie dokumentu patentowego. Podlega także wpisowi do rejestru patentowego. Warto dodać, że wspomniany okres ochrony patentowej wydłuża o 5 lat dodatkowe prawo ochronne na produkt leczniczy lub środek ochrony roślin, będący przedmiotem patentu lub na środek, jego zastosowanie, sposób otrzymania⁶. Udzielenie dodatkowego prawa ochronnego stwierdza się przez wydanie dodatkowego świadectwa ochronnego po złożeniu odpowiedniego wniosku do UP.

Z problematyką patentów łączy się umowa licencyjna. Korzystają z niej często zarówno organy władzy publicznej, jak i podmioty prywatne. Otóż są to kontrakty, których przedmiotem jest korzystanie z wynalazku chronionego patentem. Można zatem określić, że przez umowę licencyjną licencjodawca, czyli podmiot uprawniony z patentu, udziela licencjobjercy upoważnienia do korzystania ze swojego opatentowanego wynalazku. Wyróżnić możemy następujące rodzaje licencji: ograniczona, pełna, niewyłączna, wyłączna, aktywna, sublicencja, otwarta, dorozumiana.

Jednym z argumentów przemawiającym za podejmowaniem działań celem uzyskania patentu jest jego prawna ochrona. Otóż ochronę przed naruszeniami podzielić należy na ochronę prawa do patentu oraz patentu. Jeżeli chodzi o tę pierwszą, to przede wszystkim wspomnieć należy o art. 74 UstPWP. W świetle tego przepisu w razie zgłoszenia wynalazku albo uzyskania na wynalazek patentu przez osobę nieuprawnioną, uprawniony może żądać umorzenia postępowania albo unieważnienia patentu. Może również żądać udzielenia mu patentu albo przeniesienia na niego już udzielonego patentu za zwrotem kosztów zgłoszenia wynalazku lub uzyskania patentu. Prócz środków o charakterze administracyjnym, uprawniony do uzyskania patentu może skorzystać z instrumentów cywilnoprawnych, np. żądać od osoby, która, nie będąc do tego uprawniona, zgłosiła wynalazek lub uzyskała patent, wydania uzyskanych bezpodstawnie korzyści i naprawienia szkody na zasadach ogólnych. Osoba naruszająca prawo do patentu musi liczyć się również z sankcjami karnymi. Według art. 304 UstPWP kto, nie będąc uprawnionym do uzyskania patentu zgłasza cudzy wynalazek, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat dwóch [Nowicka 2005, s. 41 i nast.].

Przechodząc z kolei do ochrony patentu wspomnieć należy, że naruszenie patentu następuje w przypadku bezprawnej ingerencji w sferę wyłączności przysługującej

⁶ Dodatkowe prawo ochronne przyjęte zostało w UE w dwóch rozporządzeniach tj. Rozporządzeniu Rady (EWG) Nr 1768/92 z dnia 18 czerwca 1992 r. w sprawie stworzenia dodatkowego świadectwa ochronnego dla produktów leczniczych oraz Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 1610/96 z dnia 23 lipca 1996 r. w sprawie stworzenia dodatkowego świadectwa ochronnego dla produktów ochrony roślin. Obecnie regulacja dotycząca dodatkowego świadectwa ochronnego dla produktów leczniczych zawarta jest w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 469/2009 z dnia 6 maja 2009 r. dotyczącym dodatkowego świadectwa ochronnego dla produktów leczniczych [Rozporządzenie Parlamentu... 2009].

uprawnionemu, np. poprzez wytwarzanie, używanie, oferowanie, wprowadzanie do obrotu produktu, który jest przedmiotem wynalazku; wprowadzanie procesu, który jest przedmiotem wynalazku, jak również jego używanie, oferowanie i wprowadzanie do sprzedaży, lub importowanie dla takich celów produktu wytworzonego bezpośrednio w tym procesie.

Osoba, której patent został naruszony, może skorzystać ze środków cywilnoprawnych przewidzianych w UstPWP. Przykładowo art. 287 tego aktu prawnego stwierdza, że uprawniony z patentu, którego patent został naruszony, lub osoba, której ustawa na to zezwala, może żądać od naruszającego patent zaniechania naruszenia, wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, a w razie zawinionego naruszenia również naprawienia wyrządzonej szkody, na zasadach ogólnych albo przez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej albo innego stosownego wynagrodzenia, które w chwili ich dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z wynalazku.

Wzory przemysłowe

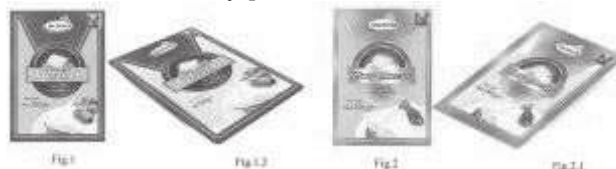
Prócz wynalazków przedsiębiorcy z sektora rolno-spożywczego stykają się często z wzorami przemysłowymi. Stanowią one ozdobne albo estetyczne elementy towaru, powodując, że stają się bardziej atrakcyjne dla konsumenta, podnosząc jednocześnie jego wartość ekonomiczną [Szymanek 2008, s. 117]. W świetle UstPWP wzorem przemysłowym jest nowa⁷ i posiadająca indywidualny charakter⁸ postać wytworu lub jego części, nadana mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, strukturę lub materiał wytworu oraz przez jego ornamentację. Wytworem jest każdy przedmiot wytworzony w sposób przemysłowy lub rzemieślniczy, obejmujący w szczególności opakowanie, symbole graficzne oraz kroje pisma typograficznego, z wyłączeniem programów komputerowych.

Na wzory przemysłowe są udzielane prawa z rejestracji na 25 lat od daty dokonania zgłoszenia w Urzędzie Patentowym, podzielone na pięcioletnie okresy. Wspomniany Urząd wydaje decyzję o udzieleniu prawa z rejestracji po stwierdzeniu, że zgłoszenie wzoru przemysłowego zostało sporządzone prawidłowo. Udzielenie prawa z rejestracji wzoru przemysłowego następuje pod warunkiem uiszczenia opłaty za pierwszy okres ochrony. W razie nieuiszczenia opłaty w wyznaczonym terminie Urząd Patentowy stwierdza wygaśnięcie decyzji o udzieleniu prawa z rejestracji wzoru przemysłowego. Udzielone prawa z rejestracji wzorów przemysłowych podlegają wpisowi do rejestru wzorów przemysłowych i stwierdza się je przez wydanie świadectwa rejestracji. Częścią składową

⁷ Wzór przemysłowy uważa się za nowy, jeżeli przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo do uzyskania prawa z rejestracji, identyczny wzór nie został udostępniony publicznie przez stosowanie, wystawienie lub ujawnienie w inny sposób. Z kolei wzór uważa się za identyczny z udostępnionym publicznie także wówczas, gdy różni się od niego jedynie nieistotnymi szczegółami. Jednocześnie wzoru nie uważa się za udostępniony publicznie, jeżeli nie mógł dotrzeć do wiadomości osób zajmujących się zawodowo dziedziną, której wzór dotyczy (zob. art. 103 UstPWP).

⁸ Wzór przemysłowy odznacza się indywidualnym charakterem, jeżeli ogólne wrażenie, jakie wywołuje na zorientowanym użytkowniku, różni się od ogólnego wrażenia wywołanego na nim przez wzór publicznie udostępniony przed datą, według której oznacza się pierwszeństwo (zob. art. 104 UstPWP).

świadczenia rejestracji jest opis ochronny wzoru przemysłowego, obejmujący opis tego wzoru, rysunek oraz zawarte w zgłoszeniu fotografie i próbki materiału włókienniczego. Opis ochronny wzoru przemysłowego jest udostępniany osobom trzecim i podlega rozpowszechnianiu przez Urząd Patentowy [Nowińska i in. 2008, s. 115 i nast.].

Rys. 1. Wzór przemysłowy, opakowanie sera, uprawniony to Spółdzielnia Mleczarska „MLEKPOL” Grajewo, numer rejestracji 14995

Fig. 1. Industrial design, cheese packaging, authorized Dairy Cooperative “MLEKPOL” Grajewo, registration number 14995

Źródło: Wiadomości Urzędu Patentowego nr 3/2010.

Rys. 2. Wzór przemysłowy, opakowanie mleka, uprawniony Spółdzielnia Mleczarska „MLEKPOL” Grajewo, numer rejestracji 14994

Fig. 2. Industrial design, milk packaging, authorized Dairy Cooperative “MLEKPOL” Grajewo, registration number 14994

Źródło: Wiadomości Urzędu Patentowego nr 3/2010.

Procedura uzyskania prawa rejestracji na wzór przemysłowy w niektórych sytuacjach jest długa i może być kosztowna. Jednocześnie w aspekcie korzyści dla przedsiębiorcy może okazać się prawidłowym rozwiązaniem. Rejestracja w Urzędzie Patentowym chroni przed kopiowaniem, podrabianiem wzoru przez firmy konkurencyjne, przyczynia się do uzyskania zwrotu kosztów poniesionych w związku z tworzeniem i reklamą danego produktu, co prowadzi w rezultacie do zwiększenia zysków. Ponadto zarejestrowane wzory przemysłowe należą do aktywów przedsiębiorstwa, podnosząc tym samym jego wartość. Mogą być przedmiotem sprzedaży lub licencji [Regionalny... 2010].

Wzrost handlu oraz coraz większe znaczenie form zewnętrznych produktów spowodowały potrzebę stworzenia wzoru wspólnotowego stosowanego bezpośrednio w każdym państwie członkowskim. Problematyka ta zawarta została w rozporządzeniu Rady (WE) NR 6/200 z dnia 12 grudnia 2001 r. dotyczącym wspólnotowego wzoru przemysłowego. Zarejestrowany wzór wspólnotowy przyznaje jego właścicielowi wyłączne

prawo do jego używania⁹ i zakazuje osobom trzecim korzystania z niego bez zgody uprawnionego. Ochrona prawna jest skuteczna na terytorium całej Unii Europejskiej. Zgłoszenie wzoru przemysłowego następuje w Urzędzie Patentowym RP bądź bezpośrednio w Urzędzie ds. Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego w Hiszpanii. Prawo z rejestracji jest uzyskiwane na podstawie jednolitej w całej Unii Europejskiej procedury rejestracyjnej [Urząd... 2010].

Znaki towarowe

Dla odróżnienia produktów jednego przedsiębiorstwa z branży rolno-spożywczej od drugiego istotne znaczenie odgrywają znaki towarowe, uregulowane także w UstPWP. Pełnią one także funkcję gwarancyjną (jakości) zmuszającą producentów do dbałości o utrzymanie jakości swoich towarów oraz funkcję reklamową [Brzezińska 2010, s. 74]. W świetle UstPWP znakiem towarowym może być każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny, jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia towarów jednego przedsiębiorstwa od towarów innego przedsiębiorstwa. Może być nim w szczególności wyraz, rysunek, ornament, kompozycja kolorystyczna, forma przestrzenna, w tym forma towaru lub opakowania, a także melodia lub inny sygnał dźwiękowy. Podkreślić jednak należy, iż oznaczenie staje się znakiem dopiero wskutek związania go z określonym towarem bądź usługą. Samo bowiem oznaczenie nie jest znakiem [Brzezińska 2010, s. 75 i nast.]. Pojęcie towarów jest szerokie i obejmuje w szczególności wyroby przemysłowe, rzemieślnicze, płody rolne oraz produkty naturalne, zwłaszcza wody, minerały, surowce, a także, co do zasady, usługi.

Na znak towarowy może być udzielone prawo ochronne. Ponadto UstPWP nie wyklucza uznania za znak towarowy oznaczenia przeznaczonego do równoczesnego używania przez kilku przedsiębiorców, którzy zgłosili go wspólnie, jeżeli używanie takie nie jest sprzeczne z interesem publicznym i nie ma na celu wprowadzenia odbiorców w błąd, w szczególności co do charakteru, przeznaczenia, jakości, właściwości lub pochodzenia towarów (wspólne prawo ochronne). Wskazać należy także na różnice pomiędzy ochroną firmy przedsiębiorstwa wynikającą z jej rejestracji w KRS, a ochroną wynikającą z udzielenia prawa ochronnego na znak towarowy. Otóż firma w przypadku osoby prawnej to nazwa przedsiębiorcy wraz z określeniem formy prawnej, w jakiej prowadzi działalność (np. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością), lub organizacyjnej (np. oddział). Natomiast znak towarowy to oznaczenie, które służy do odróżniania towarów lub usług przedsiębiorstwa od towarów lub usług innych. Co ważne, przedsiębiorstwo może używać wielu różnych znaków towarowych, w tym odnoszących się bezpośrednio do firmy lub jej części. Może bowiem używać określonego znaku towarowego do identyfikacji wszystkich swoich towarów, jedynie części asortymentu, lub tylko jednego konkretnego towaru [Adamczak i Gędek 2009b, s. 8 i nast.].

⁹ Używanie obejmuje w szczególności wytwarzanie, oferowanie, wprowadzanie do obrotu, import, eksport lub używanie produktu, w którym wzór jest zawarty bądź zastosowany lub składowanie takiego produktu w tych celach.

Rys. 3. Znak towarowy, uprawniony POLSKIE MŁYNY S.A., Warszawa, numer prawa ochronnego 220052

Fig. 3. Trademark, authorized POLSKIE MŁYNY S.A., Warsaw, registration number of protection 220052

Źródło: Wiadomości Urzędu Patentowego nr 3/2010.

Rys. 4. Znak towarowy, uprawniony Mleczarnia TUREK Spółka z o.o., Turek, numer prawa ochronnego 158379

Fig. 4. Trademark, authorized Mleczarnia TUREK Ltd., Turek, registration number of protection 158379

Źródło: Wiadomości Urzędu Patentowego nr 7/2005.

Rejestracja znaków towarowych nie jest obowiązkowa, ale uzyskanie ochrony bezsprzecznie wzmacnia pozycję znaku towarowego przed jego nieuczciwym wykorzystaniem w obrocie przez konkurentów. Jeżeli już dany przedsiębiorca zdecyduje się na procedurę rejestracji, musi pamiętać, że nie na wszystkie oznaczenia można uzyskać prawa ochronne. Przykładowo, jest to niemożliwe w odniesieniu do tych, które nie mają dostatecznych znamion odróżniających¹⁰, których używanie narusza prawa osobiste lub majątkowe osób trzecich, które są sprzeczne z porządkiem publicznym lub dobrymi obyczajami. Udzielenie prawa ochronnego na znak towarowy stwierdza się przez wydanie przez Urząd Patentowy świadectwa ochronnego na znak towarowy. Uprawniony może wskazać, że jego znak został zarejestrowany, poprzez umieszczenie w sąsiedztwie znaku towarowego litery "R" wpisanej w okrąg.

Przez uzyskanie prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego używania znaku towarowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Czas trwania prawa ochronnego na znak towarowy wynosi 10 lat od daty zgłoszenia znaku towarowego w Urzędzie Patentowym. Może zostać on jednak, na wniosek uprawnionego, przedłużony dla wszystkich lub części towarów, na kolejne okresy

¹⁰ Nie mają dostatecznych znamion odróżniających oznaczenia, które np. nie nadają się do odróżniania w obrocie towarów, dla których zostały zgłoszone, czy też składają się wyłącznie z elementów mogących służyć w obrocie do wskazania w szczególności rodzaju towaru, jego pochodzenia, jakości, ilości, wartości, przeznaczenia, sposobu wytwarzania, składu, funkcji lub przydatności.

dziesięcioletnie. Wniosek powinien być złożony przed końcem upływającego okresu ochrony, jednak nie wcześniej niż na rok przed jego upływem. Wraz z wnioskiem należy wnieść należną opłatę za ochronę.

Używanie znaku towarowego polega w szczególności na umieszczaniu tego znaku na towarach objętych prawem ochronnym lub ich opakowaniach, oferowaniu i wprowadzaniu tych towarów do obrotu, ich imporcie lub eksporcie oraz składowaniu w celu oferowania i wprowadzania do obrotu, a także oferowaniu lub świadczeniu usług pod tym znakiem; umieszczaniu znaku na dokumentach związanych z wprowadzaniem towarów do obrotu lub związanych ze świadczeniem usług; posługiwaniu się nim w celu reklamy. Osoba, której prawo ochronne na znak towarowy zostało naruszone, lub osoba, której ustawa na to zezwala, może żądać od osoby, która naruszyła to prawo, zaniechania naruszenia, wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści, a w razie zawinionego naruszenia również naprawienia wyrządzonej szkody.

Naruszenie prawa ochronnego na znak towarowy polega na bezprawnym używaniu w obrocie gospodarczym min. znaku identycznego do zarejestrowanego znaku towarowego w odniesieniu do identycznych towarów; znaku identycznego lub podobnego do renomowanego znaku towarowego, zarejestrowanego w odniesieniu do jakichkolwiek towarów, jeżeli takie używanie może przynieść używającemu nienależną korzyść lub być szkodliwe dla odróżniającego charakteru bądź renomy znaku wcześniejszego.

Warto wspomnieć, że przedsiębiorcy polscy coraz częściej korzystają z możliwości uzyskania wspólnotowego znaku towarowego. Otóż według Rozporządzenia Rady (WE) nr 207/2009 z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego [Rozporządzenie Rady... 2009] wspólnotowy znak towarowy ma charakter jednolity. Wywołuje on ten sam skutek w całej Wspólnocie. Może on być zarejestrowany, zbyty, być przedmiotem zrzeczenia się lub decyzji stwierdzającej wygaśnięcie praw właściciela znaku lub unieważnienie znaku, a jego używanie może być zakazane jedynie w odniesieniu do całej Wspólnoty¹¹.

Oznaczenia geograficzne

Od znaków towarowych odróżnić należy oznaczenia geograficzne. Są nimi w rozumieniu ustawy [Ustawa... 2000] oznaczenia słowne odnoszące się bezpośrednio lub pośrednio do nazwy miejsca, miejscowości, regionu lub kraju (teren), które identyfikują towar jako pochodzący z tego terenu, jeżeli określona jakość, dobra opinia lub inne cechy towaru są przypisywane przede wszystkim pochodzeniu geograficznemu tego towaru. Oznaczeniami geograficznymi są: 1) nazwy regionalne, 2) oznaczenia pochodzenia. Na oznaczenie geograficzne może być udzielone prawo z rejestracji. Ochrona oznaczenia geograficznego jest bezterminowa i trwa od dnia dokonania wpisu do rejestru oznaczeń geograficznych, prowadzonego przez Urząd Patentowy.

Oznaczenia geograficzne mają największe znaczenie w odniesieniu do produktów rolnych [Kapała 2007, s. 153]. Zagadnienie to uregulowane zostało w Unii Europejskiej w rozporządzeniu Rady nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych

¹¹ Zob. szerzej na stronie internetowej [Urząd... 2010].

[Rozporządzenie Rady... 2006]¹². Ten akt prawny nie ma jednak zastosowania w odniesieniu do win i wyrobów spirytusowych [Ustawa... 2006].

Według rozporządzenia Rady nr 510/2006 „nazwa pochodzenia” oznacza nazwę regionu, określonego miejsca lub, w wyjątkowych przypadkach, kraju, która służy do oznaczenia produktu rolnego lub środka spożywczego pochodzącego z tego regionu, określonego miejsca lub kraju, którego jakość lub cechy charakterystyczne są w istotnej lub wyłącznej mierze zasługą środowiska geograficznego, na które składają się czynniki naturalne i ludzkie, oraz którego produkcja, przetwarzanie i przygotowywanie mają miejsce na określonym obszarze geograficznym. Przykładem jest Bryndza podhalańska, Oscypek, Redykołka, Wiśnia nadwiślanka.

Rys. 5. Chroniona Nazwa Pochodzenia

Fig. 5. Protected designation of origin

Źródło: Wiadomości Urzędu Patentowego nr 7/2005.

Rys. 6. Chronione oznaczenie geograficzne

Fig. 6. Protected geographical indication.

Źródło: Wiadomości Urzędu Patentowego nr 7/2005.

Z kolei "oznaczenie geograficzne" oznacza nazwę regionu, określonego miejsca lub, w wyjątkowych przypadkach, kraju, która służy do oznaczenia produktu rolnego lub środka spożywczego pochodzącego z tego regionu, określonego miejsca lub kraju, oraz którego określona jakość, renoma lub inna cecha charakterystyczna może być przypisana temu pochodzeniu geograficznemu, oraz którego produkcja lub przetwarzanie lub

¹² Rozporządzenie odnosi się do produktów rolnych wymienionych w Załączniku I do Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (m.in. świeże mięso i podroby jadalne, przetwory mięsne, sery, inne produkty pochodzenia zwierzęcego, jak jaja, miód, różne produkty mleczarskie). Ponadto według z rozporządzenia Rady nr 510/2006 jako Chronione Oznaczenie Geograficzne lub Chroniona Nazwa Pochodzenia mogą zostać zarejestrowane również nazwy produktów wymienionych w załącznikach do rozporządzenia, m.in. napoje z ekstraktów roślinnych, chleb, ciasto, ciastka, wyroby cukiernicze, herbatniki i inne wyroby cukiernicze.

przygotowywanie mają miejsce na określonym obszarze geograficznym. Przykładem jest Miód wrzosowy z Borów Dolnośląskich, Rogal świętomarciński, Wielkopolski ser smażony, Andrutry kaliskie.

Korzystanie z chronionej nazwy pochodzenia (ChNP) lub chronionego oznaczenia geograficznego (ChOG) jest dozwolone jedynie w przypadku, gdy produkt rolny lub środek spożywczy są zgodne ze specyfikacją produktu.

Według omawianego rozporządzenia zarejestrowane nazwy są m.in. chronione przed wszelkim bezpośrednim lub pośrednim wykorzystaniem w celach komercyjnych zarejestrowanej nazwy dla produktów nieobjętych rejestracją, imitacją lub przywołaniem ich; wszelkim innym nieprawdziwym lub wprowadzającym w błąd określeniem miejsca pochodzenia lub wytwarzania, właściwości lub podstawowych cech produktu, znajdującym się na opakowaniu zewnętrznym lub wewnętrznym, w materiale reklamowym lub w dokumentach odnoszących się do danego produktu, jak również stosowaniem opakowań mogących stworzyć fałszywe wrażenie co do jego pochodzenia.

Produkt, którego nazwa podlega ochronie współtworzy wizerunek obszaru, z którego się wywodzi przyczyniając się do rozwoju danego obszaru i turystyki. Jednocześnie konsument odwiedzając dany region ma możliwość zapoznania się z jego producentem, środowiskiem naturalnym i kulturowym, w którym wyrób powstawał [Ministerstwo... 2010].

Procedury rejestracji nazw jako chronionych oznaczeń geograficznych lub chronionych nazw pochodzenia odbywają się w dwóch etapach. Pierwszy przeprowadzany jest w kraju członkowskim, drugi natomiast na poziomie Komisji Europejskiej. To odpowiednie organy władz państw członkowskich mają obowiązek sprawdzenia wniosku i przesłanie wniosku kompletnego do Komisji Europejskiej. Jeżeli chodzi o procedurę krajową, to zasady jej prowadzenia określone zostały w ustawie z dnia 17 grudnia 2004 r. o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych [Ustawa... 2004]¹³. Wnioski o rejestrację nazwy pochodzenia i oznaczenia geograficznego składa się do Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Do jego złożenia uprawniona jest wyłącznie grupa, która w świetle rozporządzenia oznacza, niezależnie od jej formy prawnej i składu, każdą organizację producentów lub przetwórców tego samego produktu rolnego lub środka spożywczego. W skład grupy mogą także wchodzić inne zainteresowane strony, na przykład sprzedawcy, konsumenci, entuzjaści danego produktu.

Po dokonaniu weryfikacji i uzyskaniu opinii Rady do Spraw Tradycyjnych i Regionalnych Nazw Produktów Rolnych i Środków Spożywczych Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydaje decyzję o stwierdzeniu spełniania wymagań, a następnie przekazuje odpowiednie dokumenty Komisji Europejskiej, albo też wydaje decyzję o odmowie przekazania wniosku o rejestrację gwarantowanej tradycyjnej specjalności lub jednolitego dokumentu Komisji Europejskiej.

¹³ Ten akt prawny określa m.in. zadania oraz właściwość organów w zakresie oceny wniosków o rejestrację nazw pochodzenia, oznaczeń geograficznych i gwarantowanych tradycyjnych specjalności produktów rolnych lub środków spożywczych określonych w rozporządzeniu Rady (WE) nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 r., zasady oraz tryb kontroli produktów rolnych i środków spożywczych posiadających chronioną nazwę pochodzenia, chronione oznaczenie geograficzne albo będących gwarantowanymi tradycyjnymi specjalnościami.

Nazwa zarejestrowana może być używana przez każdy podmiot wprowadzający do obrotu produkty rolne lub środki spożywcze, które są zgodne z daną specyfikacją produktu. Na etykietach produktów rolnych i środków spożywczych, pochodzących z Unii Europejskiej i wprowadzanych do obrotu pod nazwą zarejestrowaną, znajdują się oznaczenia "chroniona nazwa pochodzenia" i "chronione oznaczenie geograficzne" lub odpowiadające im symbole wspólnotowe. Podmioty postępujące niezgodnie z przepisami ponoszą odpowiedzialność karną. Otóż ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. [Ustawa... 2004] określa m.in., że kto, nie spełniając warunków określonych we wniosku o rejestrację wprowadza do obrotu produkty rolne lub środki spożywcze oznaczone np. nazwą wpisaną do rejestru chronionych nazw pochodzenia oraz chronionych oznaczeń geograficznych, symbolem chronionej nazwy pochodzenia, chronionego oznaczenia geograficznego lub gwarantowanej tradycyjnej specjalności, lub zwrotami "chroniona nazwa pochodzenia", "chronione oznaczenie geograficzne" lub "gwarantowana tradycyjna specjalność", lub odpowiadającymi im skrótami "ChNP", "ChOG" lub "GTS" podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo karze pozbawienia wolności do lat 2.

Pomoc finansowa na rozwój własności przemysłowej

Uzyskanie zarówno patentu na wynalazek, jak i prawa z rejestracji, czy prawa ochronnego łączy się kosztami. Programy takie jak np. „Patent Plus”, „Kreator innowacyjności” oraz Działanie nr 5.4 „Zarządzanie własnością intelektualną”¹⁴ w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 nie tylko rozpowszechniają wiedzę w zakresie własności intelektualnej, ale często umożliwiają pokrycie kosztów związanych z uzyskaniem ochrony na podstawie UstPWP, konwencji międzynarodowych czy przepisów unijnych. Przykładowo poddziałanie 5.4.1 „Wsparcie na uzyskanie/realizację ochrony własności przemysłowej” przeznaczone jest na pokrycie kosztów uzyskania ochrony własności przemysłowej (z wyłączeniem kosztów zgłoszenia wynalazku, wzoru użytkowego oraz wzoru przemysłowego do Urzędu Patentowego RP w celu uzyskania ochrony na terytorium RP) obejmujących koszty przygotowania zgłoszenia wynalazku/wzoru użytkowego/wzoru przemysłowego przez zawodowego pełnomocnika, (w tym koszty tłumaczenia dokumentacji), koszty zgłoszenia wynalazku/wzoru użytkowego/wzoru przemysłowego do właściwego organu w celu uzyskania ochrony przyznawanej przez krajowe, regionalne lub międzynarodowe organy ochrony własności przemysłowej oraz koszty prowadzenia postępowania przed właściwym krajowym, regionalnym lub międzynarodowym organem udzielającym ochrony [Rozporządzenie Ministra... 2008].

Ponadto możliwe jest uzyskanie pomocy finansowej z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa na przygotowanie wniosku o rejestrację nazw i oznaczeń geograficznych pierwotnych produktów rolnych [Rozporządzenie Ministra... 2008]. W ramach oferowanych programów mogą zostać sfinansowane wydatki poniesione na uzyskanie niezbędnych do przygotowania wniosku informacji w zakresie m.in.

¹⁴ Celem działania jest poprawa efektywności funkcjonowania rynku innowacji i przepływu rozwiązań innowacyjnych poprzez upowszechnianie stosowania prawa własności intelektualnej, w szczególności poprzez uzyskiwanie ochrony własności przemysłowej [Portal... 2010].

tradycyjnego charakteru, pochodzenia i historii produktu lub związku produktu z regionem pochodzenia, w szczególności wytyczenia obszaru geograficznego, badań laboratoryjnych, badań poziomu rozpoznawalności i renomy produktu lub oznakowania produktu.

Podsumowanie

Przeprowadzane badania potwierdziły, że przedsiębiorcy działający w branży rolno-spożywczej coraz częściej stykają się z problematyką własności przemysłowej. Do szczególnie istotnych instytucji zaliczyć należy patent na wynalazek, prawo z rejestracji wzoru przemysłowego czy prawo ochronne znaku towarowego.

Nowe wynalazki wykorzystywane są na różnych etapach przetwórstwa, począwszy od maszyn, urządzeń znajdujących zastosowanie w produkcji po nowe rodzaje żywności. Nowatorstwo oferowanego asortymentu żywnościowego na pewno ma coraz większe znaczenie na rynku. Z kolei innowacyjne technologie i urządzenia stwarzają nowe możliwości dla przemysłu rolno-spożywczego, np. zapobiegania zanieczyszczeniu środowiska. Dla zwiększenia renomy przedsiębiorstwa bezsprzecznie duże znaczenie mają wzory przemysłowe. Uzyskanie prawa z rejestracji chroni przed kopiowaniem, podrabianiem wzoru, uatrakcyjnia produkt. Z kolei znaki towarowe pozwalają na identyfikację produktu, kreowania dobrego wizerunku przedsiębiorcy, jego rozpoznawanie poprzez grafikę. Wpisują się w proces budowania tzw. dobrej i wyrazistej marki firmy.

Działania innowacyjne, w tym związane z własnością przemysłową, mają szczególne znaczenie właśnie w sektorze rolno-spożywczym, ponieważ przyczyniają się do jego rozwoju i wzrostu konkurencyjności. W literaturze wskazuje się, że pozycja konkurencyjna unijnego przemysłu rolno-spożywczego jest dużo słabsza niż przemysłu USA i Kanady, a podobna do przemysłu Brazylii i Australii. Między innymi dlatego na mocy decyzji z 28 kwietnia 2008 (nr 2008/359/WE), Komisja Europejska powołała do życia Grupę Wysokiego Szczebla ds. Konkurencyjności Przemysłu Rolno-Spożywczego [Sankiewicz 2009, s. 61 i nast.].

Podsumowując należy stwierdzić, że z jednej strony zauważyć można pozytywny wpływ „good governance”, czyli efektywnego zarządzania, na rozwój własności przemysłowej w branży rolno-spożywczej. Chodzi przede wszystkim o podejmowane przez organy administracji działania na rzecz rozpowszechniania wiedzy o własności intelektualnej, w tym szczególne przeznaczanie środków na finansowanie procedury udzielania ochrony oraz organizowanie konferencji, szkoleń, wydawanie publikacji. W zakresie własności przemysłowej szczególną rolę odgrywa Urząd Patentowy RP. Efektywne działanie tego organu administracji może wpłynąć na przyspieszenie udzielania ochrony na dobra niematerialne i rozwiązywanie problemów związanych np. z patentami czy wzorami towarowymi (postępowanie sporne). Z drugiej strony zauważyć można stymulujące oddziaływanie własności przemysłowej na zarządzanie administracją publiczną, tworzenie warunków dla rozwoju gospodarczego oraz demokratyzacji. Omówiona problematyka staje się coraz bardziej ważna w skali globalnej, na co wskazuje m.in. Światowa Organizacja Handlu (WTO), Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz oczywiście Światowa Organizacja Własności Intelektualnej.

Literatura

- Adamczak A., Gędek M. [2009a]: Wynalazki w działalności małych i średnich przedsiębiorstw. Urząd Patentowy RP, Warszawa.
- Adamczak A., Gędek M. [2009b]: Znaki towarowe w działalności małych i średnich przedsiębiorstw. Urząd Patentowy RP, Warszawa.
- Bogdanienko J. [2008]: W pogoni za nowoczesnością. Wybrane aspekty tworzenia i wprowadzania zmian. TNOiK Dom Organizatora, Toruń.
- Brzezińska A. [2010]: Zakres przedmiotowy i podmiotowy prawa własności intelektualnej. [W:] Prawo własności intelektualnej. Repetytorium. M. Załucki (red.). Difin, Warszawa.
- Decyzja Rady Unii Europejskiej z dnia 20 lutego 2006 r. w sprawie strategicznych wytycznych Wspólnoty dla rozwoju obszarów wiejskich (okres programowania 2007–2013). [2006]. *Dz. U. UE* L 55, ss. 20-29.
- Dyrektywa 98/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 6 lipca 1998 r. w sprawie ochrony prawnej wynalazków biotechnologicznych. [1998]. *Dz. U. UE* L 213, ss. 13-21.
- Jahns H. [2008]: Koncepcja realizacji zasady good governance w Polsce – refleksje do dyskusji. [Tryb dostępu:] http://www.mrr.gov.pl/aktualnosci/fundusze_europejskie_2007_2013/Strony/Konferencja_poswiecona_wprowadzaniu_zasady_goodgovernance_w_Polsce2409.aspx?M=T. [Data odczytu: 04.10.2010].
- Kapała A. [2007]: Ochrona oznaczeń geograficznych produktów rolnych i środków spożywczych w prawie międzynarodowym. *Przegląd Prawa Rolnego* nr 1, ss. 149-168.
- Konwencja o ustanowieniu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej z 1967 r. [1967]. *Dz. U.* 1975 r. nr 9, poz. 49.
- Konwencja Paryska o ochronie własności przemysłowej z dnia 20 marca 1883 r. [1883]. *Dz. U.* z 1975 r. nr 9, poz. 51.
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi. [2010]. [Tryb dostępu:] www.minrol.gov.pl. [Data odczytu: 20.07.2010].
- Nowicka A. [2005]: Wynalazek. [W:] Prawo własności przemysłowej. U. Romińska (red.). Difin, Warszawa.
- Nowińska E., Promińska U., du Vall M. [2008]: Prawo własności przemysłowej. LexisNexis, Warszawa.
- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości. [Tryb dostępu:] www.parp.gov.pl. [Data odczytu: 15.07.2010].
- Portal Funduszy Europejskich. Poradnik beneficjenta. [2010]. [Tryb dostępu:] <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/PoradnikBeneficjenta/Polg/Strony/5.4-Zarzadzanie-wlasnoscia-intelektualna.aspx>. [Data odczytu: 20.07.2010].
- Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej (TRIPS/WTO) z 1994 r. [1994]. *Dz. U.* z 1995 r., Nr 98, poz. 483 i 484.
- Regionalny System Wspierania Innowacji. [2010]. [Tryb dostępu:] http://www.rswi-olsztyn.pl/index.php?pokaz=654&186=186&id_menu=186. [Data odczytu: 20.07.2010].
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 grudnia 2008 r. w sprawie udzielania pomocy finansowej na przygotowanie wniosku o rejestrację nazw i oznaczeń geograficznych pierwotnych produktów rolnych. [2008]. *Dz. U.* nr 9 z 2009 r., poz. 51.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 469/2009 z dnia 6 maja 2009 r. dotyczące dodatkowego świadectwa ochronnego dla produktów leczniczych. [2009]. *Dz. U. UE* L 152, s. 1.
- Rozporządzenie Rady nr 207/2009 z dnia 26 lutego 2009 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego. [2009]. *Dz. U. UE* L 78, s. 1-42.
- Rozporządzenie Rady nr 510/2006 z dnia 20 marca 2006 r. w sprawie ochrony oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia produktów rolnych i środków spożywczych. [2006]. *Dz. U. UE* L 093, s. 12-25.
- Sankiewicz Sz. [2009]: Konkurencyjność unijnego przemysłu rolno-spożywczego. *Biuletyn Informacyjny Agencji Rynku Rolnego* nr 9, ss. 60-70.
- Szymanek T. [2008]: Prawo własności przemysłowej. EWSPiA, Warszawa.
- Urząd Patentowy RP. [Tryb dostępu:] www.uprp.gov.pl. [Data odczytu: 20.07.2010].
- Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej (tekst jedn. z 2003). [2000]. *Dz. U.* 2003 nr 119, poz. 1117 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 17 grudnia 2004 r. o rejestracji i ochronie nazw i oznaczeń produktów rolnych i środków spożywczych oraz o produktach tradycyjnych. [2004]. *Dz. U.* nr 10, poz. 68 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 18 października 2006 r. o wyrobie napojów spirytusowych oraz o rejestracji i ochronie oznaczeń geograficznych napojów spirytusowych. [2006]. *Dz. U.* nr 208, poz. 1539.
- Vall du M. [2008]: Prawo patentowe. Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa.
- Więch A. [2007]: Własność intelektualna w jednostkach naukowych. *Świat Nauki* nr 11(130), ss. 25-30.